

УДК 94(477.54): [352.075.2:009] „1991/2011”

К.В. Ганшина

ВПЛИВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА РОЗВИТОК ГУМАНІТАРНОЇ СФЕРИ м. ХАРКОВА

У статті досліджено розвиток гуманітарної сфери міста Харкова у 1991-2011 рр. Визначено основні тенденції й особливості розвитку культури, освіти, духовності, молодіжної політики та спорту у цей період. Проаналізовано основні чинники впливу на цю сферу життя та розкрита роль місцевого самоврядування у розвитку гуманітарної сфери життя м. Харкова.

Ключові слова: гуманітарна сфера, органи місцевого самоврядування, культура, освіта, духовність, молодіжна політика, спорт.

В статье исследовано развитие гуманитарной сферы города Харькова в 1991-2011 гг. Определены основные тенденции и особенности развития культуры, образования, духовности, молодежной

политики и спорта в этот период. Проанализированы основные факторы влияния на эту сферу жизни и раскрыта роль местного самоуправления в развитии гуманитарной сферы жизни г. Харькова.

Ключевые слова: гуманитарная сфера, органы местного самоуправления, культура, образование, духовность, молодежная политика, спорт.

The humanitarian sphere development of the Kharkiv-city during 1991-2011 years is explored in the article. Basic tendencies and features of culture development, education, spirituality, youth policy and sport in this period are definite. Basic factors of the influence to this life sphere are analysed and the local self-government role in the Kharkiv humanitarian sphere development is exposed.

Key words: humanitarian sphere, organs of the local self-government, culture, education, spirituality, youth policy, sport.

Постановка⁴³проблеми. Розвиток гуманітарної сфери життя міста тісно пов'язаний з економічною, соціальною та політичною складовою. Дослідження обраної проблеми є актуальним оскільки стан культури, освіти, духовності та спорту є одним із критеріїв оцінки ефективності управління містом. Так, події в Україні на початку 90-х років викликали глибоку економічну кризу і суттєво вплинули на розвиток культури, освіти, духовності, молодіжної політики та спорту. У цей період почався процес децентралізації місцевої влади. Перед місцевим самоврядуванням постало завдання забезпечити функціонування господарства міста й області. Протягом двох останніх десятиріч в Україні сформувався інститут місцевого самоврядування, модель управління, що утворилася у Харкові є однією з найцікавіших і має певні особливості.

Аналіз актуальних досліджень показує, що обрана тема віднайшла часткове відображення у науковій літературі.

Культурному доробку незалежної України присвячена низка публікацій В.М. Шейко [16], [17]. Так, у статті „Літературні періодичні видання України в роки незалежності: культурологічний аспект” [16] автор аналізує літературні видання незалежної України, у яких йдеться про культуру, науку, журналістику, філологічний дискурс, види та жанри мистецтва.

Традиції сучасної скульптури та архітектури Харкова розглянуті у роботах таких авторів, як С. М. Вовчук [2], І. І. Крейзер [6, 7], Л. Л. Савицька [11]. Багато уваги приділяється об'єктам, пов'язаним з прийняттям чемпіонату з футболу Євро-2012 [6], [7].

Незважаючи на великий інтерес дослідників до культури Харкова 1991-2011 рр., роль органів місцевого самоврядування у процесі розвитку гуманітарної сфери міста Харкова окремо не розглядалася.

Мета статті – визначити вплив органів місцевого самоврядування на розвиток гуманітарної сфери міста.

Виклад основного матеріалу. Визначною подією в гуманітарній сфері у першій половині 1990-х років стало те, що завдяки харківській владі було завершено будівництво нової будівлі Харківського національного академічного театру опери і балету, що тривало 21 рік. Слід також відмітити, що було реконструйовано Привокзальну площу, Бурсацький спуск, вулицю Богдана Хмельницького [1, с. 2].

У першій половині 90-х років Харків перебував у вкрай важкому фінансово-економічному становищі. Нова хвиля економічної кризи припала на 1994 рік. Пріоритетними напрямками фінансування були витрати на соціально-культурні заходи та соціальний захист населення. На ці заходи було витрачено 67,8 % від загальної суми витрат. Зокрема, витрати на освіту склали 20,8 % від загального об'єму бюджету міста, що у 3,6 рази більше, ніж було закладено. За рахунок бюджетних коштів міста фінансувалося 175 загальноосвітніх шкіл, 5 шкіл-інтернатів, 263 дитячих садки, 20 позашкільних закладів, 4 дитячих будинки, 12 шкіл робочої молоді. На утримання закладів культури було витрачено у 3,4 рази більше, ніж планувалося. На ці кошти утримувалося 94 бібліотеки, 22 музичні школи, 5 палаців культури. З коштів, спрямованих на фізичну культуру і спорт, фінансувалося 16 дитячих та юнацьких спортивних шкіл [3, с. 1-8].

Влада міста почала приділяти більше уваги розповсюдженню української мови. Так, у 1994 році кількість учнів, що навчалися українською мовою зросла порівняно з 1993 роком на 27,2 %, а у порівнянні з 1989 роком – у 10 разів [3, с. 4].

Незважаючи на економічні труднощі, мережа закладів культури у 1994 році збільшилася у порівнянні з попереднім роком. Так, у Фрунзенському районі відкрилась нова музична школа на 270 учнів, майже на 10 % зріс контингент шкіл мистецтв [3, с. 4].

Поступово розпочинався процес відродження історичних та культурних традицій міста. Зокрема, у 1995 році вперше за 70 років було проведено першу скульптурну виставку, у якій

взяли участь і молоді митці. Це була значуща подія у художньому середовищі Харкова, що суттєво вплинула на харківську скульптурну школу [11].

Значними подіями у духовному житті міста Харкова у 1995 році стали урочисте святкування 50-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні та святкування Дня міста, на якому було затверджено герб і прапор Харкова. До ювілею Перемоги відбулося урочисте відкриття пам'ятнику видатному командувачу Г.К. Жукову та святковій церемонії на Меморіалі Слави та майдані Свободи за участю мерів міст-побратимів.

Також відбулися традиційні та нові культурні проекти: міжнародний музичний фестиваль «Харківські асамблеї-95», десять дитячих конкурсів та фестивалів, Молодіжний арт-фестиваль, міжнародний фестиваль естрадної пісні імені К.І. Шульженко, конкурс юних скрипалів імені Б. Которовича, фестиваль національних культур. Міськвиконком у 1995 році активізував свою роботу з підтримки ініціатив творчої інтелігенції міста. Було створено Координаційну Раду творчих спілок, вручалися муніципальні творчі премії, було проведено два конкурси на найкращі проекти пам'ятнику Б. Хмельницькому та монументу до 5-річчя Незалежної України [4, с. 4].

Завдяки фінансовій підтримці міськвиконкому в межах міської програми «Команди майстрів» успішно виступають у чемпіонатах України команди «Локомотив-Олвест» (волейбол), команда «Родина-Гарт» (гандбол), «Локомотив» (водне поло), «Харків'янка» (водне поло). Також було проведено низку соціально-значущих заходів, що викликали значний інтерес молоді [4, с. 4].

Починаючи з 1995 року посилилася увага до питань військово-патріотичного виховання молоді. Були створені три військово-патріотичних підліткових клуби на базі факультету танкових військ політехнічного університету, інституту пожежної безпеки. Організовані урочисті проводи молоді на службу до Збройних Сил України, проведено мітинг-реквієм молоді на Меморіалі вічної слави, присвячений 50-річчю перемоги у Великій Вітчизняній війні.

Більш, ніж 90 дітей та підлітків було направлено на оздоровлення до «Артеку». Для підтримки обдарованої творчої молоді старше 18 років проводився міський естрадний фестиваль для молоді «Музичний телешанс» [4, с. 4].

Незважаючи на фінансові труднощі, у 1996 році вдалося зберегти усі заклади культури, у тому числі 95 масових бібліотек, 22 школи естетичного виховання, 6 парків, зоопарк, літературний музей, театр народної музики «Оберіги». Протягом року вдалося зупинити тенденцію

зменшення бібліотечного фонду, міська влада віднайшла кошти для поповнення його на 1480 одиниць, проводилася робота з реорганізації й модернізації бібліотечних установ [5, с. 4].

У місті проводилися урочисті заходи зі святкування Міжнародного жіночого Дня 8 Березня, свята Перемоги, Днів визволення Харкова від фашистських загарбників, пам'яті трагічних подій У Дробицькому Яру, а також Дня народження Т.Г. Шевченка. До 5-річчя Незалежності України була проведена святкова маніфестація за участю представників адміністрації міста й області, громадських організацій, духовенства. Вперше під час святкування Дня міста Харкова відбулося ралі журналістів, у якому взяли участь 15 екіпажів [5, с. 4].

Міська влада багато уваги приділяла популяризації української мови та культури серед харків'ян. З цією метою літературний музей проводив різноманітні виставки. Відродженню української культури сприяв проведений у травні Міжнародний дитячий фестиваль-конкурс народного танцю «Зелений світ», 80 юних музик з 16 країн взяли участь у III-му Міжнародному конкурсі балету «Криштална Туфелька-96» для дітей-вихованців хореографічних шкіл 10-17 років [5, с. 4].

Десятки концертів, виставок, конкурсів було проведено в рамках Міжнародного фестивалю традиційної народної культури «Покуть», у яких взяли участь творчі фольклорні колективи зі всієї України. В рамках фестивалю національних культур «Україна – наш спільний дім» за участі художньої галереї та Асоціації національних товариств проведено заходи присвячені національним художникам і композиторам [5, с. 4].

У 1996 році продовжувалася робота з популяризації серед дітей та молоді фізкультури і спорту. Підготовка спортивного резерву найвищої майстерності відбувалася у дитячо-юнацьких спортивних школах, 17 школах Олімпійського резерву, у яких займалося 40,5 тисяч дітей та підлітків. У 1996 році у Харкові було проведено 6 великих міжнародних змагань з велоспорту «Золоті колеса», з художньої гімнастики, з боксу «Слов'янські ігри», з волейболу, легкоатлетичний марафон, молодіжний чемпіонат з боротьби самбо та традиційний турнір з міні-футболу для дітей та підлітків.

У 1996 році конкретизувалася робота з профілактики наркоманії та СНІДу у молодіжному середовищі. У квітні та грудні 1996 року відбулися акції «Молодь проти наркоманії та СНІДу», у яких прийняли участь близько 32 тисяч учнів шкіл, технікумів і профтехучилищ [5, с. 4].

Водночас із забезпеченням проведення державної політики у сфері освіти міста, організацією навчально-виховного процесу міськвиконкомом виконувалася робота зі збереження і раціонального використання матеріально-технічної бази галузі, вдосконаленню системи управління, раціоналізації економічних аспектів функціонування галузі.

Основним завданням було збереження цілісності мережі закладів освіти. Протягом 1996 року відкрилися дві школи 1 ступеня у Дзержинському та Московському районах, прийняті до мережі закладів освіти Слобожанська гуманітарна школа у Дзержинському та ліцей «Професіонал» у Київському районах, центр «Освіта» в Комінтернівському районі, була відкрита школа-інтернат соціального патронажу [5, с. 4].

У місті на той час функціонував 321 дошкільний заклад, з них 241 знаходився у комунальній власності, у 4 застосовувалася змішана система фінансування, 74 – відомчі та 2 – приватні. У 1996 році мережа дошкільних закладів зазнала змін – до комунальної власності було прийнято 19 відомчих закладів, 40 дошкільних закладів було закрито, з них 27 – передано закладам освіти міста, 8 – увійшли до складу навчально-виховних комплексів, а у 39 – розташовані початкові класи середніх шкіл, ДЮСШ [5, с. 4].

Також була проведена робота з розширення мережі україномовних шкіл. Якщо у 1995 році шкіл з українською мовою навчання було 44, у 1996 році – стало 46, крім того у 50 школах відкрилися українські класи. У 45 дитячих дошкільних закладах (у 1995 – у 17) і в групах ще 170 закладів виховний процес проводився українською мовою.

Постійно проводилися семінари і конференції з педагогічними кадрами з проблем функціонування сучасної школи. Протягом 1996 року було проведено міські конкурси «Вчитель року – 96», «Методист – 96». Вперше відбувся міський огляд-конкурс шкільних бібліотек [5, с. 4].

Як і протягом попередніх років, у 1998 році робота виконавчих органів міської ради була спрямована на збереження підвідомчої мережі закладів культури, клубних формувань, пошук нових ефективних форм роботи, збереження та розвиток української культури і духовності.

Порівняно з 1997 р. кількість бібліотек зменшилася на 4 одиниці у зв'язку з їх укрупненням. Книжковий фонд зберігся у кількості 3,81 млн. друкованих аркушів.

Місцева влада продовжувала роботу з популяризації української мови й культури, протягом 1998 року було проведено 79 культурно-масових заходів. Протягом року проводилася 5-а церемо-

нія нагородження стипендіатів Фонду підтримки молодих талантів [9, с. 4].

У 1998 році міська топонімічна комісія продовжила свою роботу у тісному співробітництві з громадськістю міста, Харківським державним університетом, обласним архівом, бібліотекою імені В.Г. Короленка. Меморіальними дошками була увічнена пам'ять В.Н. Каразіна – засновника Харківського університету, С. Пилипенка – українського літератора, репресованого у 1930 роках, В. Ісаєва – заслуженого діяча мистецтв, відомого художника, Д. Клебанова – заслуженого діяча мистецтв, відомого харківського композитора та ін. [9, с. 4].

Цього року було проведено міський шоу-конкурс естрадного мистецтва «Юні зірки Харкова», міський фестиваль-конкурс бардівської пісні, фестиваль гумору, фестиваль художньої самодіяльності «Студентська весна», гала-концерт Марафону миру за участю іноземних студентів та національних культурних товариств, 3 чемпіонати з інтелектуальних ігор, XXI фестиваль-конкурсу авторської пісні «Есхар-98». До 53-річчя перемоги у Великій Вітчизняній війні було проведено свято «Зустріч трьох поколінь», виставка «Фронтові альбоми». Вперше був проведений військово-патріотичний зліт допризовної молоді [9, с. 4].

Проводилася робота з розвитку фізичної культури і спорту. Проведено 107 змагань першості та чемпіонати міста, змагання з міні-футболу серед дітей та підлітків, серед дорослих. На високому рівні відбулися міжнародні турніри пам'яті П.А. Заковорта з фехтування, міжнародний турнір з вільної боротьби серед юнаків, міжнародні змагання з радіозв'язку, першість міста з туризму серед клубів за місцем проживання, Міжнародний легкоатлетичний марафон. З 14 видів спорту було проведено Спартакіаду школярів [9, с. 4].

У 1998 році проводилася робота із забезпечення функціонування закладів освіти, вдосконаленню організації навчально-виховного процесу, системи управління галуззю, реалізації державних програм.

На той час у міській комунальній власності знаходилося 181 загальноосвітній навчальний заклад, у тому числі: 153 середні загальноосвітні школи, 4 гімназії, 6 ліцеїв, 18 навчально-виховних комплексів (з них 4 були створені протягом року: на основі дитячого дошкільного закладу № 272 – Орджонікідзевського району, середньої школи № 153 – Жовтневого району, середньої школи № 38 – Фрунзенського району, районного НПК – Комінтернівського району) та 6 шкіл-інтернатів. У місті у 1998 році функціонували 222 дитячих дошкільних заклади, з них

174 – міської комунальної власності, 45 – відомчі, 3 – приватні. Кількість україномовних шкіл залишилася незмінною і склала 53,6% від загальної кількості, функціонувало 30 двомовних шкіл. Зросло з 64 до 85 кількість дитячих дошкільних закладів, де виховний процес проводився українською мовою.

Проводилася робота з притягнення позабюджетних коштів для потреб освіти, в результаті чого до галузі було спрямовано 14324 тис. грн. [9, с. 4]

Як і у попередні роки, у 2002 році, кошти бюджету міста у першу чергу спрямовувалися на утримання закладів освіти. На них випало 19,8% усіх видатків бюджету, на культуру – 4,5%, на фізкультуру та спорт – 1,3%. На зміцнення та розвиток матеріально-технічної бази закладів освіти у 2002 році було спрямовано 11,7 млн. грн., що були використані на капітальний ремонт, придбання комп'ютерної техніки, програмного забезпечення, оргтехніки та меблів [12, с. 4].

Загальна увага міської влади у 2002 році приділялась зміцненню позицій Харкова як культурного центру Слобожанщини, збереженню та розвитку національної культури, підтримці високопрофесійної творчості.

Мережа підвідомчих закладів культури нараховувала 126 одиниць, у тому числі: 89 бібліотек, 21 школу естетичного виховання, 5 закладів культури і відпочинку, 6 клубних закладів, 2 музеї, театр народної музики України „Обереги”, Меморіальний музей-квартира родини Гризодубових.

Взагалі у місті було проведено 36 фестивалів різних рівнів. На площі Свободи на честь Дня визволення Харкова від німецько-фашистських загарбників та Дня незалежності України відбулися концертні програми та святкові феєрверки. Відбулися свята вулиць майже на кожній з вулиць, названих на честь Героїв Радянського Союзу.

У 2002 р. відкрито пам'ятник М.В. Ломоносову, встановлено 11 меморіальних дошок на честь видатних діячів. Для проведення культурно-масових заходів і виставок, придбання костюмів та обладнання, встановлення меморіальних дошок у 2002 році додатково було залучено 332 тис. грн. позабюджетних коштів [10, с. 8].

У 2002 році роботу у сфері молодіжної політики було спрямовано на виконання „Комплексних заходів щодо реалізації державної молодіжної політики в м. Харкові на 2001-2005 р.”, створення умов для повноцінної самореалізації молоді в сучасному суспільстві, формування психологічно і фізично здорової, соціально захищеної й економічно незалежної родини.

З метою сприяння розвитку молодіжного підприємства було організовано постійно діючі курси з підготовки менеджерів малого бізнесу. Протягом 2002 р. 129 осіб з числа не зайнятої молоді віком до 28 років отримали одноразову допомогу по безробіттю для відкриття власної справи [10, с. 11-12].

Підвищувалась ефективність взаємодії виконавчих органів Харківської міської ради з молодіжними громадськими організаціями. Зокрема, вперше в місті проведено конкурс проектів програм молодіжних і дитячих громадських організацій, 6 програм-переможців профінансовано з міського бюджету.

Постійно здійснюється співробітництво з більш ніж 120 молодіжними, дитячими і жіночими громадськими організаціями міста, їм надавалася організаційна і медична допомога, велася робота з формування і відновлення банку даних [10, с. 11-12].

Було налагоджено взаємодію з молодіжними редакціями Харківського обласного телебачення і радіо. За минулий рік проведено близько 140 заходів за участю понад 117 тис. чоловік. Серед них – конкурси студентських наукових робіт і конференція молодих учених, зльоти молодіжних організацій міста, міжрайонний конкурс естрадного мистецтва „За єдину Україну”, „Декада творчої молоді”, фестиваль клубів воєнно-історичної реконструкції і рольового моделювання, фестиваль авторської пісні, чемпіонати з інтелектуальних ігор, мітинг-реквієм на Меморіалі Слави, конкурс „Молода людина року”, концерт творчих колективів учбових закладів, міський фестиваль мистецтв молодих інвалідів „Натхнення” [10, с. 11-12].

Робота в галузі „Фізична культура та спорт” була спрямована на реалізацію регіональної і міської програм „Фізичне виховання – здоров'я нації”, поліпшення стану фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової роботи в місті. З міського бюджету в 2002 році на фінансування галузі було виділено 8,3 млн. грн., що в 2,5 рази більше ніж у 2001 році.

Відповідно до програми Спартакіади „Спорт і школа”, у цьому році було проведено змагання з 13 видів спорту. У серпні 2002 року проведено другий міжнародний турнір з футболу, присвячений Дню Незалежності України. У ньому брали участь команди міст-побратимів: Варна, Тяньцзінь, Познань, Белгород і Нижній Новгород. У 2002 році для підтримки кращих спортсменів і команд із міського бюджету в рамках програми „Спортивна досконалість” виділено 300,0 тис. грн., що в 4,3 рази більше, ніж у 2001 році [10, с. 11-12].

Основними напрямками роботи міської влади в сфері освіти у 2002 р. були реалізація державних, регіональних та міських галузевих програм, оптимізація і розвиток закладів освіти, створення умов для їхнього функціонування, комп'ютеризація й інформатизація навчального процесу.

Протягом року мережа закладів освіти понесла декілька змін. Було відкрито фінансування переданих до комунальної власності дитячих дошкільних закладів № 232/15 (Орджонікідзевський район) та № 146 (Комінтернівський район), прийнято до комунальної власності дитячий дошкільний заклад № 320 АТЗТ „Харківський завод електромонтажних виробів”. Переведено на фінансування з обласного бюджету чотири інтернати: №№ 2, 3, 11, 55 та реорганізовано навчально-виховні комплекси 6 загальноосвітніх шкіл міста, у тому числі №№ 13, 87, 86 (Ленінський район), № 155 (Орджонікідзевський район), № 114 (Комінтернівський район), № 107 (Київський район) [10, с. 8].

Мережа закладів освіти, які знаходяться в комунальній власності територіальної громади міста, включала 181 загальноосвітній заклад, у тому числі 141 загальноосвітню школу I-III ступенів, 3 ліцеї, 3 гімназії, 34 навчально-виховних комплекси і школу-інтернат. У 19,8% навчальних закладів навчання велося українською мовою, 34,2% навчальних закладів значилися як україномовні, у 15% закладів навчання велося російською й українською мовами, у 31,0% закладів – російською мовою.

За 2002 рік закладами освіти на розвиток галузі було залучено позабюджетних коштів у сумі 19,1 млн. грн., що на 8% більше ніж за попередній рік [10, с. 8].

У 2000-х роках у місті намітилася тенденція до збільшення фінансування закладів гуманітарної сфери. Так, у 2006 році на утримання установ соціально-культурної сфери було витрачено 67,1 % від загального фонду бюджету міста, при цьому, видатки на охорону здоров'я та культуру і мистецтво зросли у 1,3 рази, на освіту та фізкультуру – 1,2 рази.

У структурі видатків міського бюджету по галузі „Освіта” 42,6% становлять видатки на реалізацію заходів, передбачених міськими програмами „Комп'ютеризація та інформатизація організацій і установ освіти м. Харкова” та „Обдарована молодь”, при цьому, у порівнянні з 2005 роком зазначені видатки зросли у 2,3 рази [13, с. 1].

На утримання установ культури міста за 2006 рік було спрямовано 32,3 млн. грн. або 97,7%. У порівнянні з 2005 роком дані видатки збільшилися на 33,2%. За рахунок цих коштів бюджету

утримувалися 10 централізованих бібліотечних систем, одна спеціалізована бібліотека, 4 музеї, 24 школи естетичного виховання, 6 установ клубного типу, театр народної музики „Обереги”.

У рамках реалізації міської „Програми розвитку та відновлення культурної спадщини міста Харкова на 2006-2009 роки” у 2006 році було засвоєно 1,5 млн. грн. Обсяги видатків на дитячо-юнацькі спортивні школи збільшилися у порівнянні з 2005 роком на 31,1%, при цьому, середньомісячна заробітна плата працівників збільшилася на 29%.

Станом на 01.01.2007 р. загальна кількість дитячо-юнацьких спортивних шкіл, які фінансувалися за рахунок бюджету міста, складала 17 установ. За рахунок коштів міського бюджету утримувалися 5 спортивних шкіл, на фінансування яких було спрямовано на 45,9% більше, ніж у 2005 році. На виконання заходів, передбачених „Комплексною міською програмою розвитку фізкультури та спорту у м. Харкові на період 2006-2010 рр.”, у 2006 році було спрямовано 1,1 млн. грн. На надання фінансової допомоги КП „Харківський Палац спорту” за рахунок коштів загального фонду міського бюджету було витрачено 1,6 млн. грн., або у повному обсязі до запланованих показників року [13, с. 2].

Завдяки поліпшенню фінансово-економічного стану міста Харкова, позитивні тенденції виявилися і наступного 2007 року. У порівнянні з 2006 роком фінансові ресурси міста зросли у 1,6 рази, видатки на культуру та мистецтво збільшилися у 1,3 рази, на освіту та охорону здоров'я – у 1,4 рази, на фізкультуру та спорт – у 1,5 рази.

У структурі видатків міського бюджету по галузі „Освіта” 52,2% становили видатки на заходи, передбачені міськими програмами „Комп'ютеризація та інформатизація організацій і установ освіти м. Харкова”, „Обдарована молодь” та „Розвиток матеріально-технічної бази установ освіти м. Харкова” [14, с. 1].

Видатки на утримання установ та фінансування програм по фізкультурі і спорту у 2007 році збільшилися у 1,5 рази. На виконання окремих заходів. Передбачених „Комплексною програмою розвитку фізкультури та спорту у м. Харкові на період 2006-2011 рр.”, було спрямовано 4,5 млн. грн. Крім того, була перерахована субвенція з міського бюджету обласному бюджету Харківської області на реконструкцію стадіону „Металіст” у сумі 5,0 млн. грн. [14, с. 2].

Наприкінці 2008 року відбулася світова фінансово-економічна криза, що призвела до не-

виконання бюджету міста за 2008 рік. Виконавчі органи міської ради в останні дні року усі кошти у першу чергу спрямовували на забезпечення повної та своєчасної виплати заробітної плати працівникам бюджетної сфери та комунальних підприємств, оплату за продукти харчування, медикаменти та спожиті бюджетними установами енергоносії. На соціально-культурну сферу та утримання органів місцевого самоврядування за рахунок коштів загального фонду міського бюджету було спрямовано 468,5 млн. грн., на реалізацію 30 програм, затверджених Харківською міською радою, було спрямовано в цілому 728,5 млн. грн. [15, с. 2].

На утримання установ культури за 2008 рік було витрачено 97,0% до уточненого плану звітного періоду, однак у порівнянні з 2007 роком видатки збільшилися в 1,6 рази.

На реалізацію міської „Програми розвитку культури та оновлення культурної спадщини міста Харкова на 2006-2009 рр.” у 2008 році було витрачено 3,0 млн. грн., видатки на реалізацію міської програми „Корпоративна мережа міських масових бібліотек на 2007-2008 роки” при плані на рік з урахуванням змін – 54,0 тис. грн. були освоєні в повному обсязі. За рахунок коштів, спрямованих на капітальні видатки продовжено будівництво будинку юннатів – 1,3 млн. грн., проведена реконструкція електричних, опалювальних, водопровідних та каналізаційних мереж будинку приматів – 0,5 млн. грн. [15, с.2].

Видатки на утримання установ та фінансування програм по фізкультурі і спорту було виконано на 99,2% до уточненого плану, у порівнянні з 2007 роком вказані видатки зросли на 9,3 млн. грн., або в 1,4 рази. Видатки по фонду оплати праці зросли на 5,4 млн. грн. [15, с. 2].

На утримання установ освіти за рахунок коштів загального фонду бюджету було спрямовано 98,3% до уточненого плану на рік, що у 1,4 рази більше, ніж попереднього року.

На укріплення матеріально-технічної бази та капітальний ремонт закладів освіти було витрачено у 2,5 рази більше, ніж у 2007 році, з них на придбання обладнання та предметів довгострокового користування було спрямовано 4,6 млн. грн., на капітальний ремонт закладів освіти – 31,2 млн. грн. [15, с. 2].

Одним з пріоритетних напрямків діяльності виконавчих органів міської ради у 2010-2011 рр. стали заходи з підготовки до проведення чемпіонату Європи з футболу у 2012 році (ЄВРО-2012). У зв'язку з цим була розроблена Програма розвитку туризму у м. Харкові на 2010-2012 роки. Проводилися роботи з розробки рекламної інформаційної продукції з символікою міста, логотипу міста та ін.

У 2011 році відбулося святкування 20-ї річниці незалежності України, Дня міста, Дня Європи. На ці заходи були запрошені 21 іноземна делегація, що сприяло популяризації міста Харкова серед світової спільноти. За участі видатних акторів у місті відбувся кінофестиваль „Харківський бузок” [8, с. 90]

Однією з найважливіших задач, що постали перед міською владою, є забезпечення розвитку готельної індустрії в місті. З метою розвитку туристичної інфраструктури м. Харкова та організації комфортних умов перебування іноземних туристів у місті на 2 сесії Харківської міської ради 6 скликання було прийнято рішення про створення Комунального підприємства „Центр розвитку міжнародного співробітництва” [8, с. 94]

У 2011 році в галузі освіти міськвиконкомом реалізовувалися 2 програми: „Комплексна програма розвитку освіти м. Харкова на 2011-2015 роки”, Програма „Шкільне харчування” на 2009-2011 роки. На їх реалізацію було спрямовано 18,7 млн. грн. та 20,7 млн. грн. відповідно [8, с. 164].

У 2011-2012 учбовому році мережа закладів освіти складає 440 закладів освіти, з них 407 – комунальної форми власності: 180 – загальноосвітні школи, 187 – дошкільні заклади. Міська влада сприяє розширенню мережі дошкільних закладів, протягом 2011 року було відкрито 43 додаткових групи, які відвідують 1,9 тис. дітей. [8, с. 165]. Поновлено роботу двох дитячих садків: № 345 у Червонозаводському та № 275 у Ленінському районах. За рахунок бюджету міста придбано меблі, обладнання для харчоблоків, пральних машин, встановлені нові ігрові майданчики. Як альтернативна форма дошкільної освіти розширена мережа груп короткочасного перебування з 55 – у 2010 р. до 65 – у 2011 р. [8, с. 166].

Харківською міською радою було затверджено „Комплексну міську програму розвитку культури у м. Харкові на 2011-2016 роки”. Дана програма включає: заходи з оновлення та розвитку культурної спадщини міста Харкова, розвиток матеріально-технічної бази комунальних закладів, установ, організацій та закладів культури, розвиток та оновлення міських масових бібліотек, фінансову підтримку комунального підприємства „Харківський зоопарк”, комунального підприємства „Меморіальний парк „Дробицький Яр” та комунального підприємства „Центральний парк культури та відпочинку імені М. Горького”.

Фінансування витрат на утримання бібліотек склало 71,6 % до річного плану та 97,6 % до плану за 9 місяців; музеїв – 70,6 % до річного

плану та 98,8 % до плану 9 місяців; будинків культури – 65,2 % до річного плану та 94,9 % до плану 9 місяців; шкіл естетичного виховання – 70,6 % до річного плану та 96,6 % до плану 9 місяців [8, с. 172-173].

Проводиться реконструкція Центрального парку культури та відпочинку ім. М. Горького. Міська влада планує перетворити парк у розважальний комплекс європейського рівня з сучасними, безпечними атракціонами.

Значна увага приділяється зміцненню матеріально-технічної бази закладів культури. Ремонтні роботи проведені у 24 закладах культури на суму 11,0 млн. грн. Для шкіл естетичного виховання проведено закупівлю 48 нових музичних інструментів на суму 950 тисяч грн. [8, с. 173]

Результатом реформування системи місцевого самоврядування в місті Харкові, що розпочалося після місцевих виборів у 2010 році, стало також вдосконалення структури управління Департаменту культури. З метою оптимізації роботи Департаменту культури з 2011 року створені відділи культури Департаменту за районами міста, які є самостійними юридичними особами і здійснюють координацію роботи закладів культури, проведення масових заходів на території 9 адміністративних районів міста. В результаті даної оптимізації чисельність зменшилась на 17 штатних одиниць [8, с. 173].

За підтримки департаменту культури Харківської міської ради, школами естетичного виховання проведений Відкритий конкурс юних концертмейстерів „Амадей”, Відкритий бієннале дитячої творчості „Від 5 до 10”, міський фестиваль образотворчого мистецтва „Весни. Радощів. Світла”, Міжнародний дитячий та юнацький фестиваль російської класичної та сучасної музики „Конвалія”, Відкритий дитячий конкурс живопису імені І.Ю. Рєпіна, Міжнародний юнацький конкурс класичного танцю „Кришталевий черевичок”, Відкритий фестиваль польської та української музики імені К. Шимановського, Міжнародний фестиваль класичної музики „Харківські асамблеї” [8, с. 174]

Другий рік поспіль Харків підтримує Всесвітню акцію „Ніч музеїв – 2011”. У цьому році безкоштовно за ніч з 14 на 15 травня працювали 10 культурних закладів. В рамках акції музеї та галереї відвідало рекордна кількість бажаючих – 25 тисяч осіб [8, с. 175].

Управлінням зі справ сім'ї та молоді реалізувалася програма „Молодь Харкова на 2011 рік”. На реалізацію цієї програми на 9 місяців 2011 року бюджетом м. Харкова було передбачено 1051,1 тис. грн., профінансовано – 1047,2 тис. грн. (99,6 %), що на 159,4 тис. грн. більше, ніж за 9 місяців 2010 р. [8, с. 184]

Фінансування реалізації „Програми розвитку фізичної культури та спорту на 2006-2011 рік” відбувалося за рахунок коштів, передбачених на 2011 рік бюджетом міста Харкова на галузь „Фізична культура та спорт”. На 9 місяців 2011 року бюджетом міста було передбачено 28 981,6 тис. грн., профінансовано 26 627,7 тис. грн. (91,9 %). Так, на фінансову підтримку КП „Харківський Палац спорту” було заплановано 1848,9 тис. грн., профінансовано 1645,5 тис. грн. (89 %) [8, с. 184]

Висновки і перспективи подальших досліджень. Дослідження розвитку гуманітарної сфери у місті Харкові протягом 1991-2011 рр. показує, що в даному напрямку намітилися позитивні тенденції. Стан цієї галузі значною мірою залежав від соціально-політичних та фінансово-економічних процесів у державі. Цей період був непростим і супроводжувався змінами у системі управління містом, спостерігалось посилення позицій місцевого самоврядування і певна децентралізація влади. Саме завдяки злагодженій діяльності місцевої влади вдалося майже повністю зберегти гуманітарну інфраструктуру міста, його традиції та культурне надбання. Утворилися нові традиції: стали проводитися святкові ярмарки, фестивалі, конкурси талановитої молоді, форуми, конференції. Керівництво міста проводило значну роботу зі створення позитивного іміджу Харкова на міжнародній арені, з розширення мережі міст-побратимів. Завдяки тому, що робота міської влади останніх років у цьому напрямку була успішною, місто отримало почесне право приймати фінальну частину чемпіонату Європи 2012 року з футболу. У рамках відповідних програм проводяться масштабні роботи з поліпшення туристичної інфраструктури міста.

Вдосконалення системи управління містом та розширення повноважень органів місцевої влади значною мірою вплинуло на розвиток різних сфер життя міста, зокрема освіти, культури, молодіжної політики та спорту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Владлен Семенов: Архітектура потребує захисту // Слобода. – 1991. – № 10. – С. 2.
2. Вовчук С.М. Символи часу в металопластиці архітектури міста Харкова / С.М. Вовчук // Вісник ХДАДМ. – 2009. - № 9/ 2009. – С. 9-13.
3. Исполком отчитался перед горожанами // Слобода. – 1995. - № 12. – С. 1-8.
4. Исполком отчитывается перед харьковчанами // Слобода. – 1996. - № 22. – С. 1-4.

5. Исполком Харьковского Горсовета народных депутатов отчитывается перед харьковчанами // Слобода. – 1997. - № 15. – С. 1-4.
6. Крейзер І.І. Визначення історичної цінності Східної трибуни стадіону „Металіст” / І.І. Крейзер // Вісник ХДАДМ. – 2009. - № 1/2009. – С. 71-75.
7. Крейзер І.І. Історія створення Харківського аеровокзалу / І.І. Крейзер // Вісник ХДАДМ. – 2009. - № 2/2009. – С. 68-75.
8. О деятельности исполнительных органов Харьковского городского совета 6 созыва. [Електронний ресурс] . – 2011. – Режим доступу:
<http://www.city.kharkov.ua/documents/43441.pdf>.
9. О деятельности исполнительных органов Харьковского городского совета в 1998 году // Слобода. – 1999. - № 16. – С. 1-4.
10. Підсумки соціально-економічного розвитку м. Харкова за 2002 р. // Слобода. – 2003.- № 26. – С. 5-12.
11. Савицька Л.Л. Скульптура Харкова на початку ХХІ ст. / Л.Л. Савицька // Вісник ХДАДМ. – 2007. - № 9/2007. – С. 122-126.
12. Таукешева Т.Д. Об итогах исполнения бюджета г. Харькова за 2002 год / Т.Д. Таукешева // Слобода. – 2003. - № 25. – С. 4.
13. Таукешева Т.Д. Про виконання бюджету м. Харкова за 2006 рік. / Т.Д. Таукешева // Харьковские известия. – 2007. - № 11. – С. 1-2.
14. Таукешева Т.Д. Про виконання бюджету м. Харкова за 2007 рік. Доходи бюджету. Зведений бюджет міста. / Т.Д. Таукешева // Харьковские известия. – 2008. - № 23. – С. 1-2.
15. Таукешева Т.Д. Про виконання бюджету м. Харкова за 2008 рік. Доходи бюджету. Зведений бюджет міста. / Т.Д. Таукешева // Харьковские известия. – 2009. - № 23. – С. 1-8.
16. Шейко В.М. Літературні періодичні видання України в роки незалежності: культурологічний аспект / В.М. Шейко // Вісник ХДАК. – 2009. – Вип. 28. – С. 12-28.
17. Шейко В.М. Наука та освіта незалежної України: культурологічний вимір / В.М. Шейко // Вісник ХДАК. – 2010. – Вип. 30. – С. 4-15.